

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده ی ادبیات ، زبان ها و تاریخ

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته ی زبان و ادبیات فارسی

عنوان

شخصیت و شخصیت پردازی در سه نمایشنامه حمید امجد

(زائر ، مهر و آینه ها ، گردش تابستانی)

استاد راهنما

دکتر حسین فقیهی

دانشجو

راضیه آقایی

دی ۱۳۹۳

«کلیه ی دستاوردهای این پژوهش متعلق به دانشگاه الزهرا (س) است.»

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده ی ادبیات، زبان ها و تاریخ

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته زبان و ادبیات فارسی

عنوان

شخصیت و شخصیت پردازی در سه نمایشنامه حمید امجد

(زائر ، مهر و آینه ها ، گردش تابستانی)

استاد راهنما

دکتر حسین فقیهی

استاد مشاور

دکتر سهیلا صلاحی مقدم

دانشجو

راضیه آقایی

دی ۱۳۹۳

چکیده

شخصیت و شخصیت پردازی از عناصر بسیار پر اهمیت هر اثر نمایشی است؛ چرا که نویسنده با قدرت و توانایی خود، شخصیت های اثرش را در نظر خواننده کاملاً واقعی جلوه می دهد. پژوهش حاضر بر آن است شخصیت ها و شیوه های شخصیت پردازی در نمایشنامه های «زائر»، «مهر و آینه ها» و «گردش تابستانی» از حمید امجد را بررسی و تحلیل نماید. در این پژوهش ابتدا شخصیت ها از لحاظ اهمیت دراماتیک، چالشگری، بافت فردی، تحول پذیری، ساخت و نوع حضور در نمایشنامه تقسیم بندی شدند. سپس تمامی شخصیت ها با توجه به شیوه ی شخصیت پردازی غیر مستقیم یا نمایشی یعنی کنش، گفتار، نام، کشمکش و... معرفی گشتند و شواهد متعددی برای تبیین شخصیت آنها ارائه شد. در گام بعدی به تحلیل شخصیت ها و نمایشنامه از دیدگاه مکتب رئالیسم و سمبولیسم با ذکر دلیل مستند از متن کتاب پرداخته شد و در مرحله ی آخر پروتوتیپ ها و ابعاد شخصیت ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده، نشان می دهد که غالب شخصیت های نمایشی را مردان تشکیل می دهند و زنان حضور کمتری دارند. در میان انواع شخصیت ها، بیشترین درصد متعلق به شخصیت های نوعی است. اکثر شخصیت های اصلی، چند بعدی و پیچیده و شخصیت های فرعی او غالباً ساده و ایستا هستند. او در شیوه ی شخصیت پردازی نمایشی، بیشتر به شیوه گفتگو و نام گذاری توجه نموده است. شخصیت پردازی نمایشنامه ها متأثر از مکتب های واقع گرایی و نمادگرایی است و نویسنده از انواع پروتوتیپ های اساطیری، طبقاتی، تاریخی، مذهبی و ذهنی بهره برده است.

واژگان کلیدی: حمید امجد، نمایشنامه، زائر، مهر و آینه ها، گردش تابستانی، شخصیت

شخصیت پردازی نمایشی

فهرست مطالب

عنوان صفحه	شماره صفحه
مقدمه	۱

فصل اول : چهار چوب پژوهش

۱-۱.مسأله پژوهش	۴
۲-۱. پرسش های پژوهش	۴
۳-۱. فرضیات پژوهش	۴
۴-۱. اهداف پژوهش	۵
۵-۱. پیشینه ی پژوهش	۶
۶-۱. روش پژوهش	۷
۷-۱. جامعه آماری	۸

فصل دوم : مفاهیم و کلیات

۱-۲- گفتار اول . ادبیات و انواع ادبی	۱۰
۱-۲-۱. ادبیات داستانی	۱۱
۲-۱-۲. داستان نویسی در جهان	۱۱
۳-۱-۲. داستان نویسی در ایران	۱۱
۲-۲- گفتار دوم . نمایش و ادبیات نمایشی	۱۳
۱-۲-۲. تعریف نمایش	۱۳
۲-۲-۲. خاستگاه نمایش	۱۴
۳-۲-۲. نمایش در ایران پیش از اسلام	۱۵

- ۱۷-۲-۴. نمایش در ایران پس از اسلام.....
- ۲۰-۲-۵. نمایشنامه.....
- ۲۰-۲-۶. عناصر نمایشنامه.....
- ۲۲-۲-۷. انواع نمایشنامه.....
- ۲۴-۲-۸. نمایشنامه نویسی در ایران.....
- ۲۸-۲-۹. ادبیات داستانی و ادبیات نمایشی.....
- ۲۹-۲-۱۰. تفاوت داستان و نمایشنامه.....
- ۳۰-۲-۳. گفتار سوم: شخصیت و شخصیت پردازی.....
- ۳۲-۲-۱. شخصیت نمایشی.....
- ۳۲-۲-۲. انواع شخصیت از حیث چالشگری.....
- ۳۲-۲-۱. شخصیت چالشگر.....
- ۳۲-۲-۲. شخصیت پاد چالشگر.....
- ۳۲-۲-۳. انواع شخصیت از حیث اهمیت دراماتیک.....
- ۳۲-۲-۱. شخصیت اصلی.....
- ۳۳-۲-۳. شخصیت فرعی.....
- ۳۳-۲-۳. شخصیت سیاهی لشکر.....
- ۳۳-۲-۴. انواع شخصیت از حیث بافت فردی.....
- ۳۳-۲-۵. انواع شخصیت از حیث تحول پذیری.....
- ۳۳-۲-۱. شخصیت ایستا.....
- ۳۴-۲-۲. شخصیت پویا.....
- ۳۴-۲-۶. انواع شخصیت از حیث نوع حضور در نمایشنامه.....
- ۳۴-۲-۱. آرکی تایپ.....
- ۳۴-۲-۶. پر رمز و راز.....
- ۳۵-۲-۳. همسرایی.....

- ۳۵..... سرگذشت نامه ای ۴-۶-۳-۲
- ۳۵..... همراز ۶-۶-۳-۲
- ۳۵..... شرور ۷-۶-۳-۲
- ۳۵..... سفید ۸-۶-۳-۲
- ۳۵..... انواع شخصیت از نظر ساخت ۷-۳-۲
- ۳۵..... قالبی ۱-۷-۳-۲
- ۳۶..... قرار دادی ۲-۷-۳-۲
- ۳۶..... نوعی ۳-۷-۳-۲
- ۳۶..... نمادین ۴-۷-۳-۲
- ۳۶..... همه جانبه ۵-۷-۳-۲
- ۳۶..... ۸-۳-۲ - شخصیت پردازی
- ۳۷..... ۱-۸-۳-۲-شخصیت پردازی غیرمستقیم
- ۳۷..... نام
- ۳۸..... رفتار
- ۳۸..... گفتگو
- ۴۰..... کشمکش
- ۴۱..... ظاهر شخصیت
- ۴۱..... فضا سازی
- ۴۲..... جریان سیال ذهن
- ۴۲..... ۹-۳-۲- شخصیت پردازی در گذر از سبک های ادبی
- ۴۲..... ۱-۹-۳-۲- شخصیت پردازی در سبک رئالیسم
- ۴۴..... ۲-۹-۳-۲- شخصیت پردازی در سبک سمبولیسم
- ۴۵..... ۱۰-۳-۲- پروتوتیپ
- ۴۶..... ۱-۱۰-۳-۲- مذهبی

۴۶	۲-۱۰-۳-۲	اساطیری
۴۶	۳-۱۰-۳-۲	تاریخی
۴۷	۴-۱۰-۳-۲	ذهنی
۴۷	۵-۱۰-۳-۲	طبقاتی
۴۷	۱۱-۳-۲	شاخص های شکل دهنده ساختار شخصیت
۴۷	۱-۱۱-۳-۲	شاخص جسمی و فیزیکی
۴۸	۲-۱۱-۳-۲	شاخص اعتبارات فردی و اجتماعی
۴۹	۳-۱۱-۳-۲	شاخص روانی و عاطفی
۵۰	۴-۱۱-۳-۲	شاخص فکری و استدلالی
۵۰	۱۲-۳-۲	شناختنامه حمید امجد

فصل سوم : شخصیت پردازی زائر

۵۶	۱-۳	خلاصه نمایشنامه
۵۷	۲-۳	نمای کلی شخصیت ها
۵۸	۳-۳	انواع شخصیت از حیث اهمیت دراماتیک
۵۸		شخصیت اصلی
۵۸		شخصیت فرعی
۵۹		شخصیت سیاهی لشکر
۵۹	۴-۳	انواع شخصیت از حیث چالشگری
۵۹		شخصیت چالشگر
۵۹		شخصیت پاد چالشگر
۶۰	۵-۳	انواع شخصیت از حیث بافت فردی
۶۰		پیچیده
۶۳		ساده

۶۳	۳-۶. انواع شخصیت از حیث تحول پذیری
۶۳	شخصیت پویا
۶۴	شخصیت ایستا
۶۷	۳-۷. انواع شخصیت از نظر ساخت
۶۷	قالبی
۶۸	نوعی
۷۰	همه جانبه
۷۰	نمادین
۷۰	۳-۸. انواع شخصیت از حیث نوع حضور در نمایشنامه
۷۰	آرکی تایپ
۷۱	پر رمز و راز
۷۱	همسرایی
۷۱	سخنگو
۷۱	همراز
۷۱	شروور
۷۳	سفید
۷۳	۳-۹. شخصیت پردازی غیر مستقیم
۷۳	گفتگو
۸۵	رفتار
۸۶	نام
۸۹	فضاسازی
۹۰	کشمکش
۹۲	ظاهر شخصیت
۹۲	۳-۱۰. شخصیت در گذر سبک های ادبی

۹۲.....	سمبولیسم.....
۹۶.....	۱۱-۳. بررسی پروتوتیپ ها.....
۹۶.....	اساطیری.....
۹۷.....	طبقاتی.....
۹۷.....	۱۲-۳. بررسی شاخص های شخصیت.....
۹۷.....	شاخص جسمی و فیزیکی.....
۹۹.....	شاخص فردی و اجتماعی.....
۹۹.....	جنس.....
۹۹.....	سن.....
۱۰۰.....	شغل.....
۱۰۱.....	شاخص روحی و روانی و عاطفی.....
۱۰۸.....	شاخص فکری و استدلالی.....
۱۰۹.....	۱۳-۳. عناصر نمایشنامه زائر.....
۱۱۰.....	۱۴-۳. رابطه شخصیت با عناصر نمایشنامه.....
۱۱۰.....	شخصیت و درون مایه.....
۱۱۰.....	شخصیت و پیرنگ.....
۱۱۱.....	شخصیت و زمان.....
۱۱۱.....	شخصیت و گفتگو.....
۱۱۲.....	۱۵-۳. نقد شخصیت پردازی.....
۱۱۳.....	۱۶-۳. نتیجه گیری.....
	۱۷-۳. جداول و نمودارها
۱۱۴.....	۱-۱۷-۳. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر ساخت.....
۱۱۴.....	۲-۱۷-۳. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر تحول پذیری.....

- ۱۱۵.....جدول ونمودار انواع شخصیت از نظر بافت فردی.....۳-۱۷-۳
- ۱۱۶.....جدول ونمودار انواع شخصیت از نظر جنسیت۴-۱۷-۳
- ۱۱۶جدول ونمودار انواع شخصیت از نظر نوع حضور در نمایشنامه۵-۱۷-۳

فصل چهارم: شخصیت پردازی مهر و آینه ها

- ۱۱۹ خلاصه نمایشنامه ۱-۴
- ۱۲۱ نمای کلی شخصیت ها ۲-۴
- ۱۲۳انواع شخصیت از حیث اهمیت دراماتیک ۳-۴
- ۱۲۴..... شخصیت اصلی ۱۲۴
- ۱۲۴..... شخصیت فرعی ۱۲۴
- ۱۲۵.....انواع شخصیت از حیث چالشگری ۴-۴
- ۱۲۵..... شخصیت چالشگر ۱۲۵
- ۱۲۵..... شخصیت پاد چالشگر ۱۲۵
- ۱۲۵.....انواع شخصیت از حیث بافت فردی ۵-۴
- ۱۲۵..... پیچیده ۱۲۵
- ۱۲۶..... ساده ۱۲۶
- ۱۲۷.....انواع شخصیت از حیث تحول پذیری ۶-۴
- ۱۲۷..... شخصیت ایستا ۱۲۷
- ۱۲۹..... شخصیت پویا ۱۲۹
- ۱۳۰.....انواع شخصیت از نظر ساخت ۷-۴
- ۱۳۰..... نوعی ۱۳۰
- ۱۳۴..... همه جانبه ۱۳۴
- ۱۳۵.....انواع شخصیت از حیث نوع حضور در نمایشنامه ۸-۴
- ۱۳۵..... سرگذشت نامه ای ۱۳۵

۱۳۵.....	همراز
۱۳۵.....	شرور
۱۳۵.....	سفید
۱۳۵.....	۹-۴. شخصیت پردازی غیر مستقیم
۱۳۵.....	ظاهر شخصیت
۱۳۷.....	گفتگو ..
۱۴۷	رفتار
۱۵۱.....	نام.....
۱۵۳.....	فضاسازی.....
۱۵۴.....	کشمکش.....
۱۵۶.....	جریان سیال ذهن.....
۱۵۸.....	۱۰-۴. شخصیت در گذر سبک های ادبی
۱۵۸.....	رناليسم.....
۱۶۰.....	۱۱-۴. بررسی پروتوتیپ ها
۱۶۰.....	مذهبی.....
۱۶۱.....	تاریخی.....
۱۶۲.....	ذهنی
۱۶۲.....	۱۲-۴. بررسی شاخص های شخصیت.....
۱۶۲	شاخص جسمی و فیزیکی
۱۶۲.....	شاخص فردی و اجتماعی
۱۶۲.....	جنس.....
۱۶۳.....	شغل
۱۶۳.....	سن
۱۶۴.....	شاخص روحی و روانی و عاطفی

۱۶۶.....	شاخص فکری و استدلالی
۱۶۸.....	۱۳-۴- عناصر نمایشنامه مهر و آینه ها
۱۶۹.....	۱۴-۴- رابطه شخصیت با عناصر نمایشنامه
۱۷۰.....	شخصیت و درون مایه
۱۷۰.....	شخصیت و پیرنگ
۱۷۱.....	شخصیت و زمان
۱۷۱.....	شخصیت و گفتگو
۱۷۱.....	۱۵-۴- نقد شخصیت پردازی
۱۷۳.....	۱۶-۴- نتیجه گیری
	۱۷-۴- جداول و نمودارها

۱۷۴.....	۱-۱۷-۴- جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر ساخت
۱۷۴.....	۲-۱۷-۴- جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر تحول پذیری
۱۷۵.....	۳-۱۷-۴- جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر بافت فردی
۱۷۶.....	۴-۱۷-۴- جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر جنسیت
۱۷۶.....	۵-۱۷-۴- جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر نوع حضور در نمایشنامه

فصل پنجم : شخصیت پردازی گردش تابستانی

۱۷۹.....	۱-۵- خلاصه نمایشنامه
۱۷۹.....	۲-۵- نمای کلی شخصیت ها
۱۸۰.....	۳-۵- انواع شخصیت از حیث اهمیت دراماتیک
۱۸۰.....	شخصیت اصلی
۱۸۰.....	۴-۵- انواع شخصیت از حیث چالشگری
۱۸۱.....	شخصیت چالشگر
۱۸۱.....	شخصیت پاد چالشگر

۱۸۱	۵-۵. انواع شخصیت از حیث بافت فردی
۱۸۱	ساده
۱۸۲	۶-۵. انواع شخصیت از حیث تحول پذیری
۱۸۲	شخصیت ایستا
۱۸۳	۷-۵. انواع شخصیت از نظر ساخت
۱۸۳	نوعی
۱۸۴	نمادین
۱۸۴	۸-۵. انواع شخصیت از حیث نوع حضور در نمایشنامه
۱۸۴	همراز
۱۸۴	شرور
۱۸۴	سفید
۱۸۴	۹-۵. شخصیت پردازی غیر مستقیم
۱۸۴	گفتگو
۱۹۰	رفتار
۱۹۱	نام
۱۹۲	ظاهر شخصیت
۱۹۲	کشمکش
۱۹۳	فضاسازی
۱۹۴	۱۰-۵. شخصیت در گذر سبک های ادبی
۱۹۴	رنالسم
۱۹۹	۱۱-۵. بررسی پروتوتیپ ها
۱۹۹	طبقاتی
۲۰۰	۱۲-۵. بررسی شاخص های شخصیت
۲۰۰	شاخص جسمی و فیزیکی

- ۲۰۱..... شاخص فردی واجتماعی
- ۲۰۱..... جنس
- ۲۰۲..... شغل
- ۲۰۲..... سن
- ۲۰۳..... شاخص روحی و روانی و عاطفی
- ۲۰۵..... شاخص فکری و استدلالی
- ۲۰۶..... ۱۳-۵. عناصر نمایشنامه گردش تابستانی
- ۲۰۷..... ۱۴-۵. رابطه شخصیت با عناصر نمایشنامه
- ۲۰۷..... شخصیت و درون مایه
- ۲۰۷..... شخصیت و زمان
- ۲۰۸..... شخصیت و پیرنگ
- ۲۰۸..... شخصیت و گفتگو
- ۲۰۸..... ۱۵-۵. نقد شخصیت پردازی
- ۲۰۹..... ۱۶-۵. نتیجه گیری
- ۱۷-۵. جداول و نمودارها
- ۲۱۰..... ۱-۱۷-۵. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر ساخت
- ۲۱۰..... ۲-۱۷-۵. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر تحول پذیری
- ۲۱۱..... ۳-۱۷-۵. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر بافت فردی
- ۲۱۲..... ۴-۱۷-۵. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر جنسیت
- ۲۱۲..... ۵-۱۷-۵. جدول و نمودار انواع شخصیت از نظر نوع حضور در نمایشنامه
- ۲۱۴..... منابع و مآخذ

چکیده انگلیسی

از آن جایی که هیچ نمایشنامه ای بدون بازکاوی شخصیت نگارش نمی یابد، لذا شخصیت ها عنصری فعالند که ساختار یک اثر نمایشی بدون آنها شکل نمی گیرد و هر قدر این عنصر با دقت بیشتری انتخاب شود، نمایشنامه از استحکام بیشتری برخوردار می گردد؛ بنابراین شخصیت ها یکی از عناصر مهم ولاینفک نمایشنامه به شمار می روند که با کنش هایی که نویسنده از آنها ارائه می دهد و با کلامی که بر زبان آنها جاری می سازد، لایه های درونی شخصیت خود را آشکار می کنند و برای مخاطب ملموس و باور پذیر می شوند؛ علاوه بر این شخصیت ها روند نمایشنامه را پیش می برند؛ بنابراین بدون وجود شخصیت، هیچ حرکتی در نمایشنامه اتفاق نمی افتد و به تبع آن، اثری از کشمکش و تعلیق و... وجود نخواهد داشت.

نمایشنامه نویس بیشتر تمایل دارد خوانندگان را به قدری نسبت به شخصیت ها حساس کند تا آنان خود به قضاوت درباره ی وقایع وریشه یابی علل آن در انگیزه ها و رفتار شخصیت ها پردازند. نمایشنامه حکم دنیایی را دارد که نویسنده آفریده است؛ با این حال شخصیت های دنیای خیالی باید به نحوی خود مختار عمل کنند، به عبارت دیگر باید در چارچوب توقعاتی که به واسطه ی ویژگی های روحی و خلقی شان از آنها می رود، آزادانه رفتار کنند.

با تحلیل و بررسی شخصیت های نمایشی، مسائل مربوط به جامعه ای که نویسنده در آن زندگی می کند؛ همچنین افکار و دیدگاه وی نسبت به انسان و معضلات او آشکار می شود.

حمید امجد یکی از شخصیت های برجسته ی ادب معاصر است که جایگاه ویژه ای در ادبیات نمایشی دارد. او آثار گوناگونی در زمینه های نمایشنامه، فیلمنامه و داستان و ترجمه و... خلق کرده است. در نمایشنامه های او الگوهای اساطیری دهه هفتاد وارونه می شوند و درد ورنج و معضلات بشر امروز به عنوان معیار اصلی درد، درونمایه ی نمایشنامه او قرار می گیرد، معضلاتی چون بی تفاوتی مردم نسبت به یکدیگر که به عنوان زنگ خطری برای زوال ارزش های معنوی است.

امجد در اکثر نمایشنامه هایش چنان شخصیت ها را پردازش می کند که خواننده با آنها مأنوس می شود و رنجشان را رنج خود می داند و با آنها احساس همدردی می کند و نسبت به مسائلی که

می تواند برای او مشکل ساز باشد آگاهی می یابد؛ علاوه بر این ساختار منسجم و اندیشه ای که در پس شخصیت ها پنهان است، با هم به خلق نمایشنامه هایی انجامیده است که خواننده را به تفکر وامی دارد .

این پژوهش به بررسی شخصیت و شخصیت پردازی در سه نمایشنامه ی زائر، مهر و آینه ها و گردش تابستانی می پردازد تا انواع شخصیت و چگونگی پردازش شخصیت ها را در این نمایشنامه ها بررسی کند و نشان دهد شخصیت ها تا چه اندازه از واقعیت و نماد ها وام گرفته اند و نویسنده در این بهره گیری تا چه اندازه موفق بوده است .

نمایشنامه ی زائر به بیان تضاد فکری انسان آگاه با دیگر شخصیت های نمایشنامه می پردازد. تمرکز در نمایشنامه گردش تابستانی بر انگیزه ی اشخاص در پیدایش خوی سبعت در آنهاست و هدف نمایشنامه ی مهر و آینه ها، تبیین ابعاد شخصیت حضرت علی از زبان شخصیت های داستان است . مشکل اصلی در این پژوهش، فقدان کتاب ها و مقالات علمی معتبر در مورد این سه نمایشنامه است .

شیوه ی پژوهش، توصیفی - تحلیلی و با استفاده از ابزار کتابخانه ای است، به این صورت که ابتدا منابع موجود در حوزه ی شخصیت و شخصیت پردازی در نمایشنامه و عوامل نمایشنامه مطالعه گردید و از آنها فیش تهیه شد، در مرحله ی بعد سه نمایشنامه ی زائر، مهر و آینه ها و گردش تابستانی مطالعه گردید و در باره ی شخصیت های هر نمایشنامه فیش هایی نوشته شد؛ در نهایت با توجه به متون نمایشنامه های مذکور، تحلیل داده ها و اطلاعات استخراج شده صورت پذیرفت .

فصل اول

چهارچوب پژوهش

۱-۱. مسأله پژوهش

حمید امجد از نمایشنامه نویسان معاصر ایران است که انسان و مسائل مربوط به زندگی و شخصیت وی، محور تمام موضوعات نمایشنامه های وی را تشکیل می دهد و به تبع آن در اکثر نمایشنامه هایش از جامعه هم سخن گفته می شود؛ زیرا انسان در جامعه زندگی می کند و شرایط زندگی وی تحت تأثیر شرایط اجتماعی است. وی نگاهی موشکافانه به روح آشفته ی انسان دارد و تنهایی و یأس، پوچ گرایی، سرگردانی، سرخوردگی و غربت او را می شناسد؛ بنابراین نگران انسان امروزی است، انسانی که در دایره ی بی اعتمادی، سبعت، دروغگویی، خیانت و... گرفتار شده است. امجد نویسنده ی سه نمایشنامه زائر و مهر و آینه ها و گردش تابستانی است که در هر سه اثر، ماجرا و محور داستان، انسان های قهرمان و نیک خصالی هستند که به نوعی قربانی جهل و سبعت جامعه ی خود می شوند.

شخصیت در اثر نمایشی یا روایتی، فردی است که کیفیت روانی و اخلاقی او، در عمل وی و آنچه می گوید و می کند، وجود داشته باشد. خلق چنین شخصیت هایی را که برای خواننده تقریباً مثل افراد واقعی جلوه می کنند، شخصیت پردازی می گویند.

شناخت ویژگی های آثار نمایشی معاصر و توصیف و تبیین ابعاد مختلف آن ها از یک سو می تواند، وضعیت و خصایص هنری نمایشنامه نویسی هر نویسنده را بیان کند؛ همچنین ملاک و میزانی برای نقد و داوری درباره ی آثار نمایشی فراهم آورد. با توجه به اهمیت این مسئله در این نوشته سعی شده است، دو مقوله ی شخصیت و شخصیت پردازی در سه اثر مهر و آینه ها، زائر و گردش تابستانی مورد بررسی قرار گیرد.

بررسی اشخاص با ابرازهای گوناگون شخصیت پردازی در نمایشنامه از قبیل گفتگو، عمل، فضا سازی، نام، لحن و شیوه ی گفتار که نشان دهنده ی احوالات روحی و روانی و اعتقادی آنهاست و میزان تأثیر و کارآمدی هر کدام در معرفی شخصیت، از مسائل مهمی است که در این پژوهش به آنها پرداخته شده است.